

EVA JALOHOVSKA

TUGOVANJE MAMUTA

ili skoro svi mitovi sveta

ProPolis
BOOKS

Edicija: U senci hrasta

TUGOVANJE MAMUTA

ili skoro svi mitovi sveta

Razgovori s Jendrekom

Eva Jalohovska
Tugovanje mamuta
ili skoro svi mitovi sveta

Razgovori s Jendrekom

Prevela s poljskog: Anđelija Jočić

Ilustracije: Marija Jevtić

Naslov originala:

SMUTEK MAMUTA

Ewa Jałochowska

Copyright © 2019 Ewa Jałochowska

Copyright © 2021 za srpsko izdanje Propolis Books

This publication has been supported
by the ©POLAND
Translation Program

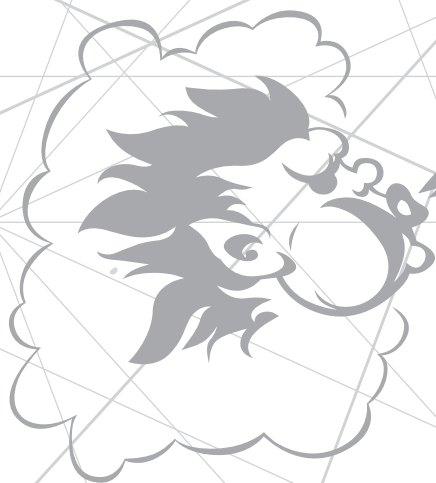
Objavljivanje ove knjige podržao je
Instytut Książki - POLAND Translation Programme

Sva prava zadržana.

Preštampavanje i umnožavanje zabranjeno i u delovima i u celini.

Sadržaj

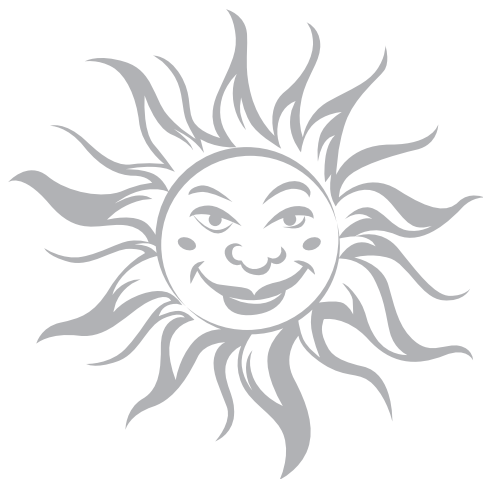
1	Početak početka.....	7
2	Kocka je bačena ili o indijskim mitovima.....	11
3	Grabulje Gospoda Boga ili koliko puta je nastajao svet.....	33
4	Kišni znaci ili istorija pisma.....	47
5	Lestvice do neba ili o jevrejskoj tradiciji.....	71
6	Koga se boje tigrovi ili o azijskim čudovištima i kineskom paklu.....	97
7	Tugovanje mamuta ili otkud znamo da mamuti nisu izumrli.....	111
8	Kišno drvo ili o ciganskoj tradiciji.....	125
9	Plamena lisica ili ko je čoveku dao vatru.....	157
10	O onome koji proždire sirovo meso ili zašto nije moguće podići iglu bez Eskima.....	177
11	Frojdove naočare ili o šamanu iz budućnosti.....	203
12	Nedeljno jutro ili kako su Mavri odgurnuli nebo od zemlje.....	217
13	Ko je izgubio zvezde ili u mitovima insekti imaju moć.....	239
14	Duh iz urne ili islam i arapske bajke.....	257
15	Na izvoru Visle ili vodeni duhovi Slovena.....	283
16	Uništiti uništavanje ili zašto вреди misliti o istoriji.....	315
17	Šekspirova macina trava ili o Persijancima i drevnoj ljubavi.....	331
18	Senke na pločniku ili Indusi daju nadu.....	357
19	Početak kraja ili mitovi koje ćemo tek izmisliti.....	377

1

Početak početka

1

Po tom pitanju nema razlike. Dešavalo se nekad, a događa se i sada. To rade svi: debeli i mršavi, Azijati, Evropljani, Afrikanci. Sedaju zajedno za sto, isto kao što su nekada davno sedeli kraj ognjišta. Pričaju jedni drugima priče. One manje, svakodnevnne, ali i one veće. Priče o ratnicima, čudovištima, o strahu i nadi, koji ih i dalje vezuju. I dalje nas vezuju. Život, smrt, bog, kosmos – s tim se čovek stalno susreće. Hiljadama godina u tome mu pomažu mitovi. Mitove treba poznavati jer oni su tradicija i zajedništvo. Želela sam da napišem ovu knjigu, knjigu koja će povezati stanovnike jedne kuće, jednog bloka, jednog sveta. Deca će moći da je podele s roditeljima, bake i deke s unucima. Čak i svekrva sa snahom.

– Ali kako ćeš objasniti da mi u toj knjizi nismo istinski? – pita me trinaestogodišnji Kajetan. – Napisaćeš? Napiši, jer taj Kajtek u knjizi, to nisam ja.

– Jendrek, hoćeš li i ti da tako pišem o tebi? – pitam jer me zanima i mišljenje drugog, gotovo devetogodišnjeg sina.

– Napiši istinu, da si nas u knjizi izmislila, ali napiši i to da sam ja isti kao Jendrek iz knjige zato što je moj karakter baš takav.

2

**Kocka je bačena
ili
o indijskim mitovima**

2

Jendrek je otvorio oči i stvorio svet. Ali budući da je i dalje bio pospan, zatvorio je oči i zaspao. Sledećeg minuta svet je prestao da postoji.

– Jendrek! – mama mu je snažno stisnula rame kako bi se dodir probio kroz san. – Probudi se! Svet ne može odjednom da nestane. Treba pažljivo stvarati.

Dečak je otvorio oči, ali nije prepoznao mesto na koje je dospao nakon što se probudio. I nije mogao da ga raspozna zato što mesta nije

bilo. Oko njega – pusto i belo, kao da je neko gumicom obrisao boje i oblike. Ničega nije bilo. Jendrek je začuđeno pogledao u mamu i osvrnuo se još jednom iako nije imalo u šta da se gleda.

– Znači ipak je nešto postojalo.

Jendrek seda na klupu i zagleda u kompjuter preko mog ramena.

– Postojala je pustoš. I mi smo postojali u njoj.

– Ako zamislimo da postojimo, stvarno ćemo postojati – odgovaram mu.

– Ne razumem. – Jendrek gleda u nebo. – Zar je sama misao dovoljna?

– Baš tako. Ima ljudi koji misle da više ništa nije potrebno, da je svet misao.

Nas dvoje sedimo u parku. Imam utisak da je savršen dan: ni previše hladan, ni previše topao. Ptice skrivene u krošnjama drveća lepeću, cijuću i cvrkuću. Vazduh je oštar od vetra koji duva i pesme ptica. U tom trenutku do klupice se dokotrljavaju kolica, a u njima veoma star čovek. Negovateljica seda pored nas. Iz torbe vadi plave perlice, iglu i belu salvetu. Prišiva perlice jednu za

drugom i pretvara ih u svetlucavu plavu borduru. Ona šije, a muškarac u kolicima izgovara „zi-zi-zi-zi” jer mu se dopada salveta. I govori „zi-zi-zi-zi” zato što blizu nas prolazi golub. I „zi-zi-zi-zi” slušajući kako pevaju ptice. Ali kada se u drugim kolicima pored nas proveze starija žena, čovek začuti. Posle trenutka ćutanja govori „do-do-do” i škripi pedalama, na kojima odmara noge, kao da baš sada želi da ustane i krene.

– Da, da, da – odgovara mu negovateljica, ne podižući glavu.

– Kad bi svet bio misao – kaže Jendrek – onda gospodin u kolicima uopšte ne bi bio bolestan. Pomislio bi da je zdrav i mogao bi da hoda.

Jendrek ima pravo, ne ume to svako. Indusi smatraju da je potrebno mnogo godina meditacije i umrtvljivanja tela da bi se shvatilo koliko je duh važan. I da je samo on važan. Da nema mnogo duhova iako ima mnogo tela. Postoji samo jedan duh ljudskosti, a on je Brama, bog koji je mišlju stvorio svet. On jedan traje večno, on je jedan i mnoštvo. Ili, istovremeno, on je jedan i sve.

– A kakav sam ja svet stvorio mišlju? –

Jendrek čučne pokraj veverice, koja sakuplja mrvice i gura ih pod riđe šapice.

– Jedini u svojoj vrsti – odgovaram. – Uostalom, čuj i sam.

Jendrek se uspravio u sed na krevetu, ali je i dalje žmurio. Nije hteo da stvara svet. Bojao se da neće izmisliti savršeni.

- Stvarno želiš da otvorim oči?

Mama ga je pomazila po obrazu i odgovorila da pomisli na nešto prijatno i dobro, a onda će svet koji nastane sigurno uspeti. I dečak je uradio onako kako mu je mama kazala. Otvorio je oči i pogledao unaokolo. Bio je zadovoljan, ali mama, koja je već ustajala u mlečnobeloj pustinji, jauknula je. Nadala se zelenim brdima, rekama ili lepim šumama. Uopšte nije bila spremna na ono što ju je okruživalo.

- Izvini - kazao je iako se njegove oči nisu izvinjavale, već su gorele od stvaralačke snage. - Rekla si da mislim o nečemu prijatnom. Bilo mi je prijatno da se s tobom igram indijske mitologije.

Nalazili su se na plavom terenu za igru, koji je visio u prostoru. Uokolo nije bilo ni neba, ni zemlje, ni planina, ni trave, ni mora. Pod stopalima nije bilo zemlje, samo ta ploča, koja je predstavljala središte kosmosa. Jendrek je sta-

jao, obučen u plavu pidžamu, sa zamršenom kosom. U ruci je držao kockicu. Sagnuo se i zamahnuo pre nego što je mama stigla da uzvikne „Ne!“. Kada se uzvik razlegao, već je bilo kasno. Kocka je bačena, pa je igra otpočela. Ploča više nije bila prazna. Čvrsto su se zagrlili, a nad njima su se vrtložili elementi. Kiša je sekla, vetar je duvao, udarali su gromovi, jedan za drugim. Sunce je kružilo oko njihovog polja. Izlazilo je i zalazilo. Kao da je svet poludeo, a svaka prirodna pojava morala je da se pojavi nad njima.

– Ne razumem, odakle svi oni?

Jendrek sedi u parku i pije limunadu. Sunce greje i nijedan oblačak ne prekriva nebeski šar. – Odakle su se pojavili svi ti elementi?

– Indijska mitologija veoma je komplikovana, a istovremeno vrlo jednostavna. Ispričala sam ti da je svet stvorio bog Brama. Iz njegove misli nastala su njegova deca, tj. bogovi i demoni, ili asure. Svi elementi su deca, unuci ili praunuci boga Brame. Na isti način nastali su i ljudi, životinje i sva druga bića, jer su deca bogova imala decu. Neka od njih postala su ljudi, a neka životinje.

Uverenje da su samo drevni Grci stvorili mitove je mit – razume se, u uobičajenom značenju te reči. Svuda gde su se rađali ljudi, rađali su se i mitovi zato što su ljudi svuda pokušavali da shvate i opišu svet. Uvek se pojavi neki Jendrek, koji postavlja pitanja o tome kako je sve počelo... A pošto se naša mala planeta bez muke okreće oko svoje ose, mitovi se povezuju i mešaju međusobno. Sigurno zbog toga savremena civilizacija sve više podseća na jelo iz istog lonca. Ali mi tako volimo, zar ne? Mnogo sastojaka koji čine jedan neponovljivi ukus!

Gžegož Kasdepke

ISBN 978-86-80802-57-2

9 788680 802572